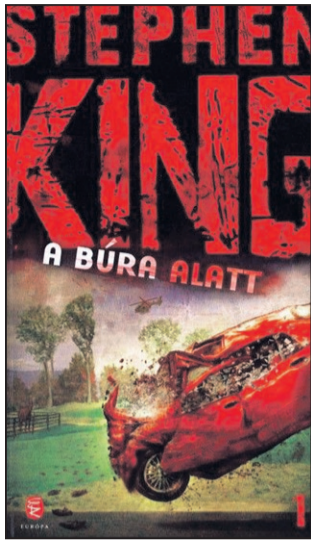

István, a király

KESERŰ JÓZSEF

Talán nem e sorok írója volt az egyetlen, aki arra gondolt a legújabb (és mire e recenzió elkészül, már nem is a legújabb) Stephen King-regény, *A Búra alatt* megjelenésekor, hogy a szerzőnek sikerült (megint) egy tökéletes horort írnia: ezúttal egy olyat, amelyet még olvasni sem kell, már a látványától szörnyethalunk (az áráról nem is beszélve). A regény magyar nyelvű kiadása összesen 1537 oldalt számlál, ebből az első kötet 796, a második pedig 741 oldalt tesz ki (a tartalomjegyzéket nem számolva). Ha kedvezmény nélkül vásároljuk meg a két kötetet, akkor 5800 forinttól kell fájdalom bűcsút vennünk. (Pénztárcanyitáskor javasolt a nagy levegővétel és a határozott kézmozdulat. Na, meg az ahhoz fűzött remény, hogy a befektetés megtérül.)

Higgyék el, megtérül. István (vagyis Stephen) újra bizonyította: ő a király (King), s ezúttal nem csupán a horror királya. Már a *Lisey története* és főként a szenzációs *Duma Key* jelezte, hogy amit King művel, az többé nem sorolható be a horror (sokszor méltatlanul lenézett) műfaji kategóriájába. Ilyen előzmények után nem lep meg bennünket, hogy *A Búra alatt* több egy szimpla rémtörténetnél. De fogalmazhatunk úgy is, hogy a regény merészen kitér a rémtörténet műfaji határait.

A lélektani háttér hiteles megrajzolása mindig is az író erősségei közé tartozott. King mindenkinél jobban tudja, hogy a horror akkor fejt ki igazi hatást, ha a szerzőnek sikerül érzékeltenie: a rémület nem kívülről, azaz különböző természetfeletti lényektől, szellemektől stb. érkezik, hanem belülről. *A Búra alatt* valóságos szociálpszichológiai háttérrel rajzol ama felismerés köré, hogy a rémisztő bennünk lakozik.

Chester's Mill amerikai kisváros, amelyet egy váratlan (és megmagyarázhatatlan) esemény elszakít a külvilágtól: lakói egyik pillanatról a másikkra a Búra alatt találják magukat. Nem tévedés és nem helyesírási hiba, a szó nagy kezdőbetűvel

és hosszú ú-val írandó. A fordító talán ezzel akarta jelezni az eredeti címben szereplő *Dome* szónak a szokásostól némileg eltérő jelentését. *Dome*-ja, vagyis kupolája ugyanis nem csak a templomnak vagy a katedrálisnak van. (Chester's Mill a legkevésbé sem kelti bennünk egy megszentelt hely benyomását. Sőt éppen ellenkezőleg.) A kifejezés a szlengben jelentheti az emberi fejet is. S talán nem értelmesszük nagyon félre a szöveget, ha úgy vélekedünk, hogy a regény címe nemcsak a városra leereszkedő láthatatlan falra utal, hanem burkolat arra a kérdésre is, hogy mi az, ami az ember „buraja” alatt zajlik, ha egy váratlan esemény következtében elszakad a külvilágtól.

A téma, persze, nem új. Irodalmi feldolgozásával (Camus: *A pestis*; Golding: *A legyek ura*) ugyanúgy találkozhattunk már, mint populáris interpretációjával (ilyen például az *Eltűntek* című tévésorozat). King tudatában van ennek, hisz a Golding-regényre és a filmsorozatra egyaránt hivatkozik (sőt, nem kevés önironiával a *Köd* című filmre is, amely éppen egy King-regény alapján készült). Amiben *A Búra alatt* eltér az említett irodalmi alkotásoktól, az elsősorban az, hogy lényegesen több szereplőt mozgat. Az író nem véletlenül biggyeszt egy terjedelmes, de korántsem teljes listát a könyv elejére, a következők megjegyzéssel: „Többben (de nem mindnyájan) azok közül, akik a Búra napján Chester's Millben voltak.” S bár a listán szereplők közül nem mindenki válik főszereplővé, egészen bámulatos, ahogyan az író elhitheti velünk: valóban egy közösség életébe nyertünk bepillantást.

De mi lehet egy átlagos amerikai kisváros életében olyan érdekes, hogy több mint 1500 oldalon át kösse a figyelmünket? King írói nagyságát jelzi, hogy ez a kérdés valószínűleg csak azokban merül fel, akik még nem kezdtek bele a regény olvasásába. A szerző egészen elképesztő tehetséggel mozgatja a figuráit, teremt drámai és szép számban hétköznapi szituációkat is, miközben nem kel-

ti azt a benyomást, hogy itt valami műv(ész)i produkciónak lennének a részesei. Az alakok nagyon is élők (talán az egy Dale Barbarát leszámítva, aki – megítélésem szerint – némileg halványabbra sikerült, persze, csak kingi mércével mérve). El tudjuk hinni, hogy valóban így viselkedik egy kisvárosi előljáró, egy pap, egy segédorvos, egy újságíró, egy balfácán rendőrfőnök stb. A gyakori nézőpontváltások pedig nemcsak azt teszik lehetővé, hogy megismerjük egy-egy szereplő jellemét és gondolatait, hanem az olvasói figyelmet ébrentartásához is nagyban hozzájárulnak.

Ami azért, tegyük hozzá, nem is olyan egyszerű dolog. A sok szereplő mozgatása mellett az elbeszélés tempója ezúttal is döntő tényezőnek bizonyul. Nincs ugyanis előre megadott recept arra, hol kell az elbeszélőnek fokoznia az elbeszélés sebességét, és hol tehet – látszólag mellékes – kitérőket. *A Búra alatt* ebből a szempontból is jelesre vizsgázik. (Jegyezzük meg, csupán a teljesség kedvéért, hogy a szerző az utolsóban megemlíti még egy nehézséget: a regényvilág technológiai részleteinek problémáját. Ez azonban itt olyannyira problémamentesnek tűnik, hogy nem is kell rá több szót vesztegetnünk.)

Hiteles lélektaniség, mesteri dramaturgia, kiválóan eltalált elbeszélői sebesség. E jellemzők mellett van még valami, amiért

a regény figyelmet érdemel. Mégpedig a társadalomkritika. Elavult szempontnak tűnik ez, elég, ha arra gondolunk, hogy a társadalmi regény kategóriáját 19. századi regényekre szoktuk leggyakrabban alkalmazni. Ezúttal azonban hiba lenne átsiklani afölött, hogy a szövegnek nagyon is van mondanivalója (mégpedig elég súlyos mondanivalója) arról, amit mi, európaiak egyszerűen csak amerikai életmódnak szoktunk nevezni (holott legalább annyira a mi életmódunk is). Kommentár helyett álljon itt egy idézet a regényből: „Ép ésszel ki számított volna minden természeti erőforrás hirtelen elapadására? Az amerikai ember aszerint tervez, hogy mindenből több van, mint amennyi elég. Az, hogy valamilyen nincsen elegendő, sértés az amerikai szellemiség ellen.”

Ezek után óhatatlanul felmerül a kérdés: kellenek még ide a szellemek, az élőhalottak, az űrlakók? Nem vagyunk elég rémisztőek nélkülük is önmagunk számára? Ha arra gondolunk, hogy ezúttal milyen kevés derül ki a Búráról létrehozókról és valódi szándékaikról, akkor az író válasza nem lehet kétséges: hangyák vagyunk csupán a nagytól, s ebben még csak nem is e tény az igazán félelmetes. Hanem az, hogy a nagytól a mi kezünkben van.

(Stephen King: *A Búra alatt*. Ford.: Szántó Judit. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2011)

CD-AJÁNLÓ

Pluto: Nevem senki

PUHA JÓZSEF

„Ha valaki egy szerzeményen belül három percbe nem tudja beszűrteni zenei elképzeléseit és közölnivalóját, jobb, ha nem is fog bele a komponálásba.” Ezt Billie Joe Armstrong mondta zenekara, a Green Day 1994-es, icpicivel több mint háromperces (!) *Basket Case* című slágere kapcsán. A nyilatkozat a Pluto negyedik nagylemezének harmadik zeneszáma, a két perc huszonkilenc másodperces, az MR2-Petőfi Rádióban a nyáron sokat sugárzott Hóember hallgatása közben jutott eszembe. Teljes, tökéletes, könnyed, punkos lendületű popdal. A Szálloda a Holdon és a Mások könnyei címűeket leszámítva a többi hosszúsága is három perc alatt marad, vagy alig haladja meg azt.

A Plutót jelenleg a frontember, Nemes András énekes-gitáros mellett Martinkó Tamás szólógitáros, Horváth Gábor basszusgitáros és Dudás Zsombor dobos alkotja. A félig orosz származású Nemes pályafutása korábbi szakaszaiban a Placidi együttesel matrózpopot, a Nemes Bruderszel klezmet és a HandaBandával orosz kocsmá-

punkot játszott. A Pluto 2004-ben mutatkozott be a javarészt Manu Chao zenei világát idéző *Oda se neki, itt a Pluto!* című albummal. 2006-ban jött a folytatás, az alternatív zenét angol nyelvű gitárzenei elemekkel és punkos lendülettel ötvöző *Klub Vittula* című CD – ez helyet kapott a 303 magyar lemez, amit hallanod kell, mielőtt meghalsz című könyvben. A 2009-es *Menedék* az előző korong zenei világának továbbfejlesztése, a groove-os albumot az EXIT Magazin az év legjobb öt nagylemeze közé választotta.

A Pluto a garázsrockos közelebbi kinőve mára érett, gazdagon hangszerelt popdalokat készítő zenekar lett. A kockázatos átmenet látszólag gördülékeny volt, a *Nevem senki* című album minőségi popzenét tartalmaz. Ehhez hozzájárult a leginkább a Hiperkarmából ismert Bérczesi Róbert, akivel András a Biorobot együttesben játszik, és az ott szerzett tapasztalatait felhasználva fejlesztte magát. „A magunkfajta dalszerzők gyakran keresik a Lennon–McCartney-féle szerzőtársukat. Amikor összejövünk Robinál, és elkezdünk készíteni egy szerzeményt, ő is hozzáadja az ötletét, meg én is, s úgy érzem, ettől

pontosan kétszer olyan jó lesz a zeneszám” – mondta Nemes.

A *Nevem senki* a beatzenét és a kétezres évek gitárpopját vegyíti ösztönösen, lazán. Olyan érzésem volt, mintha néhány dallamot hallottam volna már valahol, beazonosítani azonban egyet sem tudtam. A frontember magyarázatot adott a rejtélyre. „Próbáltam John Frusciante stílusában gitározni, mert nyugodtan leutánozhatok bárkit, a végeredmény úgysem fog hasonlítani az eredetire” – nyilatkozta az *Egyszeregy* című felvétel kapcsán. Ezek szerint olykor mégis hasonlít, a hasonlóságok nyilván ennek tudhatók be.

„Szeretem azokat a pillanatokot, amikor egy korábban underground rock- vagy punkzenekar letisztultabb popdalokat kezd írni, ami mindenkinek bejöhét, ugyanakkor megmarad a zenében valami ferde él vagy dögösség. A *Nevem senki* azért lett ilyen és nem garázsrockos, mert mostanában jobban tetszik, amikor a szerzemény nem valami zaj vagy hangzás mögé van bújtatva. Próbáltam úgy megcsinálni a számokat, hogy minden hang, minden téma érthető legyen, és ez óhatatlanul poposabb, közérthetőbb hangzást eredmé-

nyez. A dalokat akusztikus gitáron írom. Ezért nagyon jellemző a Pluto-hangzásra, hogy az akusztikus gitár zakatolása alá mászik be minden, a dob, a basszus, az egyéb kisebb szólamok” – mondta az énekesgitáros az új CD kapcsán. A hanghordozó a két perc alatti *Ne zavard* (csak játszik) című lassú szerzeményt leszámítva középtempós és gyorsabb zeneszámokat vonultat fel. Egyebek mellett funkos lüktetésű gitár, zongorabetétek, sőt első ízben nagy szerepet kapó női vokálok színesítik a hangzást. András kiemelkedik az „MR2-es szerzők” sorából. Szövegei érthetőek, világos mondanivalóval, bár olykor kétértelműek, egy kortalan bohém képe rajzolódik ki belőlük. A nagylemez egységes színvonalú, töltelék nélküli, minden dal kiemelhető valamiért. Rádiós támogatással a pszichedelikus kezdésű, zongoraszólamokkal tarkított *Szálloda a Holdon*, a quimbys Kárpáti Dódi trombitájátékának köszönhetően westernes hangulatban véget érő *Neked írom*, a mandolinnal és ukulelével felturbózott, folkos hangulatú *Senki földjén*, vagy a Nemes által tízenkilenc évesen írt, már a Pla-

cidivel is játszott, funkos Szerelem a tajgán is népszerűvé válna. A Szívűvölő két változatban szerepel az albumon, az elsőt András, a másikat Péterfy Bori éneklő A nagy szívűvölő címmel – utóbbi már sláger, és nem csak a közszolgálati rádió zenei állomásán hallható. A karizmatikus színész-énekesnő teljesen a magáévá tette, ami ez esetben nem szerencsés, kevesen tudják, hogy valójában Pluto-szám. A dalok zenéjét és szövegét egy kivétellel Nemes András egyedül írta, a Hóember

címűben Bérczesi Róbert volt a segítségére.

A Pluto a negyedik CD-jével az itt-ott fellelhető hasonlóságok ellenére is egyedi hangzást képvisel. A nagylemez mérföldkő lehet az együttes karrierjében. Tökéletes alapanyag a szélesebb rétegek meghódítására, amiből az következhetne, hogy Nemesék a 2012-es fesztiválokon már a fő színpadon kapnának helyet. Az albumot hallva, megérdemelnék! Ráadásul zenéjük színpadért ordít.